

**Åmåls
Kommun**

Biblioteksplan för Åmåls kommun

2023-2026

Beslutat av: Kommunfullmäktige

Datum: Den 2022-12-13, § 228, dnr 2022-465

Dokumentets giltighet: 2023-2026

Dokumentet gäller för: Biblioteket och dess verksamheter

Dokumentansvarig: Kulturenheten

Strategi

Program

Plan

Policy

Riktlinjer

Regler

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte	4
Utvärdering	4
Styrdokument	5
Biblioteksverksamhet i Åmål	7
Folkbibliotek.....	7
Skolbibliotek.....	8
Bibliotek Dalsland.....	8
Regional biblioteksverksamhet.....	9
Nationell bibliotekssamverkan.....	9
Barnens bibliotek	10
Det inspirerande biblioteket	11
Det mångspråkiga biblioteket	12
Det digitala biblioteket	13
Det tillgängliga biblioteket	14

Inledning

Bibliotekens uppdrag idag är mångfacetterade och komplexa. Biblioteken ska vara en demokratisk mötesplats, ett vardagsrum, en studieplats, en plats för kunskap, läsupplevelser, inspiration och rekreation. I samband med den ökade användningen av teknik har också biblioteken fått en nyckelroll för medborgares digitala delaktighet: hur informationsteknik fungerar, var information finns, förmågan att bedöma och kritisk granska information och att veta hur digital information skapas och sprids. Oavsett vilken anledning medborgare har för att besöka biblioteket, ska alla delar finnas där för alla, oberoende av ålder, etnisk tillhörighet, kön, religion, nationalitet, språk eller social status.

Åmåls biblioteksverksamhet vilar på fem grundpelare. Dessa är baserade på de huvudområden som bibliotekslagen lyfter fram som viktigast för folkbibliotekens verksamhet. De är:

- Barnens bibliotek
- Det inspirerande biblioteket
- Det mångspråkiga biblioteket
- Det digitala biblioteket
- Det tillgängliga biblioteket

I denna plan vill vi lyfta på vilket sätt Åmåls kommun arbetar för att göra biblioteket till en inkluderande mötesplats för alla och vara en samhällets stöttepelare för demokrati, tillgänglighet, utbildning och digitalisering.

Åmåls kommuns biblioteksplan är ett politiskt, av kommunfullmäktige beslutat, styrdokument som anger riktningen för utvecklingen av biblioteksverksamheten under perioden 2023 - 2026.

Syfte

Enligt bibliotekslagen ska alla kommuner ha en politiskt antagen biblioteksplan. Den ska vara en enskild plan och inte en del av exempelvis kulturplanen. I biblioteksplanen ska all kommunal biblioteksverksamhet finnas med, likaså bör alla samarbeten på kommunal, regional och statlig nivå vara beskrivna.

Vår biblioteksplan är ett redskap för politiker och tjänstemän så att de på ett strukturerat sätt kan ta tillvara befintliga biblioteksresurser, skapa beredskap för framtidens krav och stimulera till utveckling. Biblioteksplanen ligger till grund för det arbete som sker på kommunens bibliotek och för det samarbete som sker med andra bibliotek.

Utvärdering

Uppföljning av mål ska ske kontinuerligt av bibliotekets personalgrupp under perioden som planen avser. Kommunstyrelsen är ansvarig för att utvärdering och revidering sker i slutet av perioden.

För att kunna utvärdera och mäta våra övergripande mål använder vi oss av nyckeltal. Nyckeltalen är hämtade från Kungliga bibliotekets samlade statistik och hjälper oss jämföra vår statistik med den från föregående år.

Styrdokument

Till grund för arbetet med biblioteksplanen ligger

- bibliotekslagen (2013:801)
- skollagen (2010:800)
- globala målen 2030
- regional biblioteksplan
- nationell biblioteksstrategi 2022-2025
- Åmåls vision
- arbete i personalgruppen på biblioteket.

Bibliotekslagen (2013:801)

I lagen anges grunden för verksamheten inom det allmänna biblioteksväsendet och vilka bibliotek som ingår i det allmänna biblioteksväsendet. Till det allmänna biblioteksväsendet räknas de kommunala folkbiblioteken, skolbiblioteken, landstingens regionala biblioteksverksamhet och statliga bibliotek som Kungliga biblioteket.

Bibliotekslagen lyfter fram

- kunskapsförmedling, fri åsiktsbildning och litteratur
- folkbibliotek för alla
- avgiftsfria lån vid folkbiblioteken
- utvidgat ansvar gentemot barn & unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska.

Skollagen (2010:800)

Enligt lagen skall alla elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ha tillgång till skolbibliotek. Detta gäller för både offentliga och fristående skolor.

Globala målen 2030

- 4.6 Senast 2030 säkerställa att alla ungdomar och en väsentlig andel av alla vuxna – både män och kvinnor – lär sig läsa, skriva och räkna.
- 9.C Tillgång till informations- och kommunikationsteknik för alla.
- 10.2 Till 2030 möjliggöra och verka för att alla människor, oavsett ålder, kön, funktionsnedsättning, ras, etnicitet, ursprung, religion eller ekonomisk eller annan ställning, blir inkluderade i det sociala, ekonomiska och politiska livet.

FN:s barnkonvention

- 30. Barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter, eller som tillhör ett urfolk, har rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion.
- 31. Barn har rätt till lek, vila och fritid.

Nationell biblioteksstrategi 2022–2025

Den nationella strategin ger en överblick över de utmaningar som biblioteken står inför idag och de utvecklingsbehov som finns. Den slår fast att biblioteket är ett rum öppet för alla, som ger fri tillgång till litteratur och information. Det är också en plats för möten, det demokratiska samtalets utveckling, fri kunskapsförmedling och åsiktsbildning.

I strategin redovisas tre fokusområden:

- Ett biblioteksväsende som är tillgängligt och relevant för alla.
- Ett biblioteksväsende som bidrar till och följer samhällets utveckling.
- En välfungerande nationell infrastruktur för biblioteksväsendet.

Regional biblioteksplan

Den regionala biblioteksplanen vilar på fyra byggstenar:

- lärande och utveckling
- läsa, förstå och uppleva
- öppenhet och tillgänglighet
- digital delaktighet.

Åmåls vision

Åmåls kommun arbetar efter visionen “Ett gott liv – idag och imorgon”. Detta gör man genom att aktivt arbeta med kommunens fyra värdeord: genuin, omtänksam, aktiv och modig. Visionen bygger på allas lika värde och på att vi skapar vårt samhälle tillsammans. Åmåls kommun värnar om livskvalitet, välbefinnande, trivsel och trygghet för alla kommuninvånare.

I nämndmål för kommunstyrelsen framhävs att kulturen ska vara tillgänglig för alla och bidra till livslångt lärande och utveckling för ökad samhällsgemenskap. Kultur i Åmål ska skapa och främja kultur där alla ska ges möjlighet att delta. Kulturverksamheten i Åmål ska stärka det demokratiska samhället genom att bidra till ökad livskvalitet, meningsfullhet samt stärka gemenskapen och integrationen i samhället. Kulturverksamheten ska särskilt värna om barn och ungas förutsättningar.

Biblioteksverksamhet i Åmål

Folkbibliotek

Biblioteket lyder under kommunstyrelsen i Åmåls kommun. Kulturchefen är enhetschef för kulturhuset, som förutom kommunens huvudbibliotek även omfattar konsthall, allmänskultur och kansli.

Personalen består idag av

- 1 kultur- och bibliotekschef
- 4,75 bibliotekarier
- 1,0 assistenter.

Biblioteket har ett centralt läge i Åmål. Biblioteket inryms i Kulturhuset, som förutom bibliotek också rymmer konsthall och arkiv (kommunarkiv och föreningsarkiv) samt ett Europa direktkontor. Lokalerna är uppförda under 1960-talet och ombyggnationer har sedan skett vid flera tillfällen. Under 2022 har ombyggnation av ventilation, brandsäkerhet samt takomläggning genomförts. Biblioteket har även installerat Meröppet som ger låntagare tillgång till biblioteket när det är obemannat, detta driftsattes våren 2022. Nya in- och utlåningsautomater har också köpts in 2022.

Biblioteket använder biblioteksdatasystemet Book-IT. Sedan 2012 samarbetar Dalslands kommuner i systemet Book-IT och den externa katalogen Arena (Bibliotek Dalsland). Det ger ett stort utbud av böcker och annan media som gagnar låntagare i hela Dalsland. Det ger också möjlighet för låntagare att hemifrån söka i bibliotekskatalogen, reservera och låna om böcker. Under 2022 har upphandling av nytt bibliotekssystem genomförts. Bibliotek Dalsland kommer därför under 2023 byta system till Quria.

Låntagare kan hemifrån låna digitala medier; e-böcker, e-ljudböcker, e-tidskrifter, e-tidningar och streaming av film.

Skolbibliotek

Enligt skollagen (2010:800) ska alla elever ha tillgång till skolbibliotek. Skolbiblioteken är en del av skolans pedagogiska verksamhet och är enligt skollagen rektorns ansvar.

En skolbiblioteksplan finns upprättad (BUN 2018/230), barn- och utbildningsnämnden ansvarar för kommunens skolbibliotek och att planen utvärderas och revideras.

Skolbiblioteksplanen omfattar

- Rösparksskolan (åk F-3)
- Södra skolan (åk 4-6)
- Tösse skola (åk F-6)
- Kristinebergskolan (åk 7-9)
- Karlbergsgymnasiet
- Grundsärskolan och gymnasiesärskolan.

Utöver dessa finns två friskolor i kommunen; Edsleskogs friskola och Natur- & miljöskolan. Dessa omfattas inte av Åmåls kommuns skolbiblioteksplan men ska likväl uppfylla lagen om skolbibliotek.

Bibliotek Dalsland

Bengtstors, Dals-Ed, Färgelanda, Mellerud och Åmåls folkbibliotek samarbetar på flera olika sätt under benämningen Bibliotek Dalsland. Sedan 2012 samarbetar Dalslands kommuner i biblioteksdatasystemet Book-IT och den externa katalogen Arena (Bibliotek Dalsland). Biblioteken i Dalsland delar bokbestånd med varandra, det innebär att en låntagare i någon av kommunerna har tillgång till hela Dalslands fysiska bokbestånd och kan låna och återlämna vid vilket bibliotek som helst som ingår i samarbetet. Under 2023 kommer Bibliotek Dalsland byta bibliotekssystem till Quria. Att Dalslands kommuner har gemensam katalog är idag en viktig del och förutsättning för bibliotekens verksamhet.

2018 köpte Bibliotek Dalsland en gemensam ”Läsbus” som besökte evenemang runt om i Dalsland. Läsbussen var ett pilotprojekt för ett gemensamt ägt fordon för Bibliotek Dalsland. 2021 tog Bibliotek Dalsland nästa steg med inköp av en tillgänglighetsanpassad bokbuss som nu går på turschema i alla fem kommuner.

Bokbussen besöker förskolor, äldreboenden, för allmänheten på landsbygden och strategiska platser på centralorten. Under sommaren besöker bokbussen evenemang runt om i Dalsland.

Utöver detta anordnas löpande nätverksträffar för samverkan av barn- och ungdomsverksamhet, katalog- och systemfrågor, bokbussverksamhet samt inköp. All personal på biblioteken i Dalsland har också gemensamma utvecklingsdagar.

Regional biblioteksverksamhet

Genom kulturförvaltningen i Västra Götaland tar folkbiblioteket del av fortbildningar, konferenser och får stöd i till exempel frågor gällande digital delaktighet. Regionen stöttar också med boktransporter som gör det möjligt för Bibliotek Dalsland att nyttja varandras bestånd samt fjärrlån från regionbiblioteken.

Nationell bibliotekssamverkan

Genom den nationella katalogen Libris görs fjärrlån (inlåning av medier från andra bibliotek utanför Dalsland). Åmåls bibliotek fjärrlånar också ut sina böcker till andra bibliotek. Biblioteket strävar efter att på sikt ha bokbeståndet sökbart i Libris. Via Internationella Biblioteket beställs bokdepositioner på andra språk.

Barnens bibliotek

Vad säger lagen?

8 § Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras behov och förutsättningar.

Övergripande mål

- Bibehålla och fördjupa samarbeten som finns med befintliga aktörer.
- Utveckla samarbetet mellan folk- och skolbiblioteken.
- Biblioteket ska agera för att så många barn som möjlig ska få tillgång till gratis programverksamhet.
- Ge barn och unga möjlighet att påverka utformningen av det fysiska biblioteksrummet. Ge barn och unga utrymme att påverka bibliotekets aktiviteter.

Nyckeltal

- Aktiviteter i kommunala bibliotek för barn och unga, antal/ 1000 inv 0-20 år

Nuläget

Biblioteket arbetar för att nå ut med läs-främjande insatser till så många barn och unga som möjligt i kommunen. Detta görs genom aktivt samarbete med andra aktörer och egna initiativ för att utveckla det läsfrämjande arbetet. Idag samarbetar biblioteket med familjecentralen, förskolor, skolor, Samverket och det lokala föreningslivet.

Några av de aktiviteter biblioteket erbjuder för barn och unga:

- Bok- och sångstund i samarbete med Öppna förskolan
 - Tematräffar för föräldrar i samarbete med FMC
- Bokbussbesök på förskolor var 5:e vecka
- Interaktiv biblioteksvisning för förskoleklasser
- Författarbesök för åk 3 och 5
- Bokcirkel för unga
 - Lovaktiviteter i samarbete med Europa Direkt
- Popup med bokbuss och/eller sagotält vid t ex. Bokdagar i Dalsland och Glupsk på Dalsland.

Genom "Allas barnbarn", ett samarbete mellan biblioteket, Samverket och ABF, genomför pensionärer sagostunder på flera av kommunens förskolor. I dagsläget har Åmål nio sagoläsare som tillsammans genomför cirka 250 sagostunder per år.

Folkbibliotekets barnavdelnings bokbestånd består av fack- och skönlitteratur anpassade för olika åldrar och intressen. Litteraturen inom olika åldersgrupper har olika svårighetsnivåer för att alla ska kunna hitta en bok med passande läsnivå. Barnavdelningens fysiska utformning är gjord av personalen utifrån ett användar- och tillgänglighetsperspektiv där alla barn ska kunna känna sig välkomna.

Det inspirerande biblioteket

Vad säger lagen?

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

6 § Folkbibliotekens utbud av medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet.

7 § Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.

Övergripande mål

- Inspirera till lån och läsning
- Ge alla invånare tillgång till allsidig och kvalitativ litteratur.
- Samverka med andra för att ge alla invånare möjlighet till mångsidiga kulturupplevelser
- Erbjuder en stimulerande mötesplats i samhället som inspirerar till läslust, fortbildning, rekreation och möten med andra människor.

Nyckeltal

- Andel aktiva låntagare av befolkningen
- Totalt fysiskt bestånd per invånare

Nuläget

Ett demokratiskt samhälle förutsätter ett bildat folk. Biblioteket är språkets, den fria litteraturens, bildningens och demokratins bastion. Biblioteket i Åmål vill ge människor möjlighet till personlig utveckling och bildning som skapar goda livsvillkor genom att särskilt främja litteratur och läsning samt bidra till ett rikt kulturliv.

Det finns en väl fungerande modell för samverkan med andra lokala aktörer som gör att vi kan erbjuda ett brett utbud av kulturprogram med författarbesök, föreläsningar och utställningar på Åmåls bibliotek.

Ett bra bibliotek ska lyckas förena ljud och tystnad, bästsäljare och magasinets skatter.

För att främja läsning och tillgång till litteratur arbetar biblioteket medvetet med att lyfta fram såväl ny som äldre litteratur för att inspirera till lån och läsning. Detta är möjligt tack vare en inköpsstrategi och exponering av litteratur där kvalitet och efterfrågan är två ledord. På Åmåls bibliotek ska finnas det nya, det äldre, det smala, det populära och det kontroversiella.

Bibliotekspersonalen inspirerar och ger boktips i sina möten med allmänheten, barn och elever. Dessa möten sker dagligdags på golvet men även i de bokcirkel och andra aktiviteter som är igång på biblioteket. Samtalet om litteratur är lika viktigt som litteraturen i sig.

Det mångspråkiga biblioteket

Vad säger lagen?

5 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur på

- 1. de nationella minoritetsspråken*
- 2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska*
- 3. lättläst svenska*

Övergripande mål

- Bibehålla ett aktivt bestånd som möter de språkliga behoven som finns i kommunen.
- Erbjuder ett brett sortiment av medier anpassat efter språkliga behov.
- Samarbeta med andra relevanta aktörer i kommunen för att minska utanförskap och främja integration i samhället

Nyckeltal

- Andel titlar på annat språk än svenska

Nuläget

Biblioteket ska försöka tillgodose allas behov av mångspråklitteratur oavsett om en vill lära sig ett nytt språk eller ta del av litteratur på sitt eget modersmål. Cirkulationen av det existerande beståndet är högt, både lättläst svenska samt litteratur på andra språk är efterfrågat. Vi arbetar för att vårt mångspråksbestånd alltid ska möta de behov som finns i kommunen. Biblioteket är ett nav för språkinläring och språkutveckling och våra tjänster tillsammans med studier och arbete är en framgångsfaktor.

För de kommuninvånare som är nya i Sverige så har biblioteket en avdelning som heter Ny i Sverige där fokus ligger på språkutveckling och språkinläring.

Biblioteket arbetar med att centrera, samla och synliggöra mångspråksbeståndet som består av lättläst litteratur, läromedel, grammatikböcker, lexikon och böcker på andra språk än svenska. Biblioteket samarbetar med Komvux och SFI för att utveckla beståndet.

Biblioteket samarbetar med Familjecentralen för att nå barn och vuxna med andra modersmål än svenska i syfte att främja läsning på det egna modersmålet och med litterära samtal stötta språkinläring av svenska med det långsiktiga målet att minska utanförskap i samhället.

Det digitala biblioteket

Vad säger lagen?

7 § Folkbiblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Övergripande mål

- Minska den digitala klyftan genom att erbjuda olika digitala verktyg och internet i biblioteket.
- Erbjud digitala tjänster för att tillgängliggöra litteratur och kultur.
- Öka den digitala kompetensen bland låntagare och personal

Nyckeltal

- Andel e-boksutlåning av total initial bokutlåning (tryckt bok, e-bok, ljudbok, talbok)

Nuläget

Biblioteket strävar efter att kunna erbjuda verktyg och tjänster som underlättar i dagens digitala samhälle.

På biblioteket kan låntagare använda datorer, surfplattor och sökfunktionen Library Guide. Besökare har fri tillgång till WiFi i bibliotekslokalen. Vid anslutning till bibliotekets WiFi har låntagare även fri tillgång till körkortsteori.

Låntagare kan hemifrån låna digitala medier; e-böcker, e-ljudböcker, e-tidskrifter, e-tidningar och streaming av film.

Åmåls bibliotek har tillsammans med de övriga Dalslandsbiblioteken en gemensam hemsida, www.bibliotekdalsland.se, där låntagarna kan söka, reservera och administrera sina lån, få inspiration samt få information som rör de olika biblioteken i Dalsland.

Biblioteket finns närvarande i sociala medier såsom Facebook och Instagram.

Det tillgängliga biblioteket

Vad säger lagen?

4 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel för att kunna ta del av information.

6 § Varje kommun ska ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov

Övergripande mål

- Det fysiska rummet ska vara lätt att hitta i och anpassat efter besökare med funktionshinder.
- Erbjuder ett brett sortiment av anpassade medier.
- Utvidga samarbetet med grupper eller personer som har ett behov av eller arbetar med anpassad media.
- Öka antalet läsfrämjande aktiviteter riktade mot personer med funktionsnedsättning.

Nyckeltal

- Öppet antal timmar per vecka - huvudbibliotek
- Varav antal timmar meröppet per vecka - huvudbiblioteket
- Andel utlån av motsvarande fysiskt bestånd för personer med läsnedsättning, utlåningsgrad

Nuläget

Biblioteket arbetar kontinuerligt med att tillgänglighetsanpassa lokaler och media. Lokalerna ska vara anpassade efter personer med fysiska funktionsnedsättningar och neuropsykologiska funktionsnedsättningar.

Biblioteket tillhandahåller medier och tjänster anpassade för personer med olika typer av funktionsnedsättning. Där inräknas storstilböcker, talböcker, lättlästa böcker samt introduktion till egen nedladdning av talböcker via Legimus. Bibliotek erbjuder låntagare som inte har möjlighet att fysiskt ta sig till biblioteket tjänsten ”Boken kommer” där böcker körs hem till låntagaren.

På barnavdelningen finns en ”Äppelhylla” med anpassade medier för barn och i hyllan ”Språktåget” finns litteratur för tidig språkutveckling och språkstimulans.

Vi strävar efter att ha öppettider som passar så många som möjligt. Under 2022 har Meröppet installerats. Meröppet innebär att låntagare kan använda biblioteket utanför ordinarie öppettider.

Bibliotek Dalslands bokbuss används för att göra reguljära besök på kommunens äldreboende. I bokbussen reguljära schema finns även stopp för allmänheten på landsbygden och strategiska platser på centralorten. Detta för att göra biblioteket tillgängligt för de som inte kan ta sig till oss.